

Rytterne kyrka

Installation av ny brand- och inbrottsanläggning

Antikvarisk rapport

Fiholm 1:2
Rytterne socken
Västmanland

Boel Melin

Rytterne kyrka

Installation av brand- och inbrottslarmanläggning

Antikvarisk rapport

Fiholm 1:2
Rytterne socken
Västmanland

Boel Melin

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmmd.se

© Kulturmiljövård Mälardalen 2010

Omslagsfoto: Rytterne kyrka. Foto: Boel Melin.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01407.

ISSN: 1653-7408
ISBN: 978-91-7453-000-1

Tryck: Just Nu, Västerås 2010.

Innehåll

Installation av ny brand- och inbrottsanläggning.....	1
Sammanfattning.....	6
Inledning.....	7
Bakgrund	7
Historik och byggnadsbeskrivning relevant för ärendet.....	7
Genomförande	9
Referenser.....	12
Kart- och arkivmaterial	12
Otryckta källor.....	12
Tekniska och administrativa uppgifter	12

Bild 1. Rytterne kyrkas läge markerad med röd ring. Skala 1:50 000. Ur: Gröna kartan.

Sammanfattning

Under hösten år 2009 har brand- och inbrottslarm installerats i Rytterne kyrka. Ledningsdragnings har utförts i redan existerande kanaler och inga ingrepp i kyrkans stomme eller ytskikt har utförts.

Inledning

Under år 2009 har brand- och inbrottslarm installerats i Rytterne kyrka. Tillstånd gavs av Länsstyrelsen i Västmanland 2006-10-10, dnr: 433-12233-06. Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen har varit antikvarisk expert.

Bakgrund

Historik och byggnadsbeskrivning relevant för ärendet

År 1776 beslutade församlingarna i Lilla och Stora Rytterne att gå samman och bygga en gemensam kyrka. De medeltida kyrkorna i vardera församling revs och står idag Svånö by, och den nya kyrkobyggnaden uppfördes år 1815–19 efter ritningar av Samuel Enander. Material hämtades i stor utsträckning från Lilla Rytterne kyrka. Kyrkan uppfördes i det rådande nyklassicistiska idealet med ett västtorn, stort tunnvalvt långhus med absid samt en absid på norra långsidan. I kyrkan förvaras flera inventarier från församlingens två medeltida ruinkyrkor, bl a dopfont, altarskåp från 1490 och herrskapsbänkar.

Hundra år senare (1915–16) omgestaltades kyrkorummet av Västerås stadsarkitekt Erik Hahr efter att församlingen bland annat uttryckt missnöje med kyrkorummets akustik och uppvärmning. Omgestaltningen innebar att sakristian revs och en ny sakristia inreddes i korets absid, som separerades från kyrkorummet med en tegelvägg och fick en egen ingång i sydost. I kyrkorummet avdelades två sidoskepp genom två längsgående tegelmurade innerväggar med rundbågiga arkader. Över mittskepp och sidoskepp byggdes plana trätak med synliga bjälkar, som fästes in med järnstag i tunnvalvet som bevarades över de nya taken. Även nya bänkkvarter byggdes och de tidigare pärlgrå inredningssnickerierna målades om i bruna nyanser liksom de nya innertaken. Längst fram i långhuset höjdes golvnivån för att iordningställa ett nytt kor. Kyrkan fick även centralvärmepanna som installerades i den nybyggda betongkällaren under sakristian.¹

Interiören domineras av den mörka snickeriinredningen som står i kontrast till de slätputsade, ljusa väggarna. Bänkkvarteren är slutna, byggda på skurgolv, medan stora, lite ojämna kalkstensplattor ligger i gångar och upphöjda koret. Orgelläktaren bärs upp av sex runda och två halvrunda, svarvade kolonner. Orgeln har fasad från 1842, med 1915–16 års färgsättning.²

Efter Erik Hahrs omgestaltning under åren 1915–16 har förändringarna varit relativt få och det kyrkorum vi ser idag är till största delen hans skapelse. Det som kan nämnas är att det infördes direktverkande eluppvärmning år 1964 samt att en läktarunderbyggnad gjordes åren 1989–90. Kyrkans fasader och inre väggar renoverades år 1996.³

¹ Hammarskiöld 2005.

² Hammarskiöld 2005.

³ Hammarskiöld 2005.

Bild 2. Kyrkorummet sedd mot koret i öster. Foto ur: Vård- och underhållsplan Rytterne kyrka 2005.

Bild 3. Kyrkorummet sedd mot orgelläktaren i öster. Foto: Boel Melin.

Genomförande

Inga ingrepp i kyrkobyggnaden genomfördes. Befintliga lådor, urtag, hål och äldre ledningsdragningar användes.

Sammanlagt 22 rökdetektorer har installerats i kyrkorummet, sakristian, vapenhuset och i tornet. Ur antikvarisk synvinkel hade det varit fördelaktigt att måla in dem i samma kulör som omgivande takytor men eftersom produktgarantin inte gäller då detektorerna målas in lämnades de vita. De är dock relativt diskreta trots det mörkbruna taket.

4 IR - detektorer (infraröda rörelsedetektorer) har installerats. Två i kyrkorummet, en i sakristian samt en i vapenhus. 8 sirener har installerats. Två i källaren, en i sakristian, tre i kyrkorummet, en i tornet samt två på vinden.

Brandlarmscentralen och manöverpanel för larm installerades i vindfånget mellan norra ingången och sakristian invid källarnedgången. Här monterades även en underliggande radiator på västra väggen under brandlarmscentralen.

Manövercentralen för inbrottslarm installerades i källare.

I vapenhuset har en strömbrytare bytts ut mot två eluttag på norra sidan av porten. Denna väggyta hade vid slutbesiktningen kvar gammal plastplugg och smuts.

Sladdar vid ingång och under läktare var vid slutbesiktningen ej inmålade.

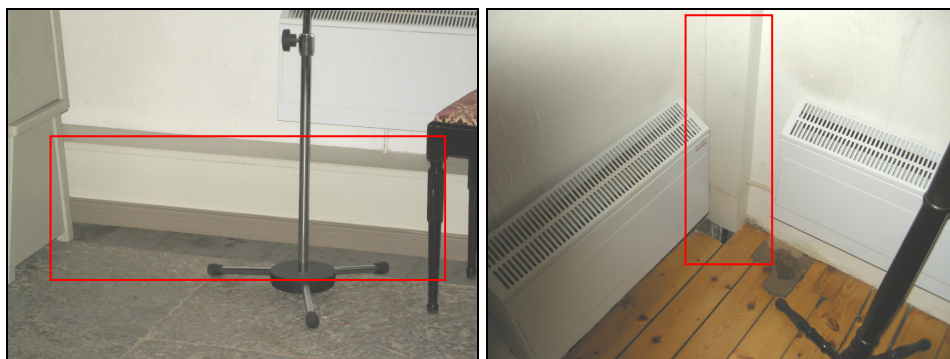

Bild 4 och 5. På de platser där det redan fanns befintliga lådor sedan tidigare installationer, användes dessa för ledningsdragning. Foto: Boel Melin.

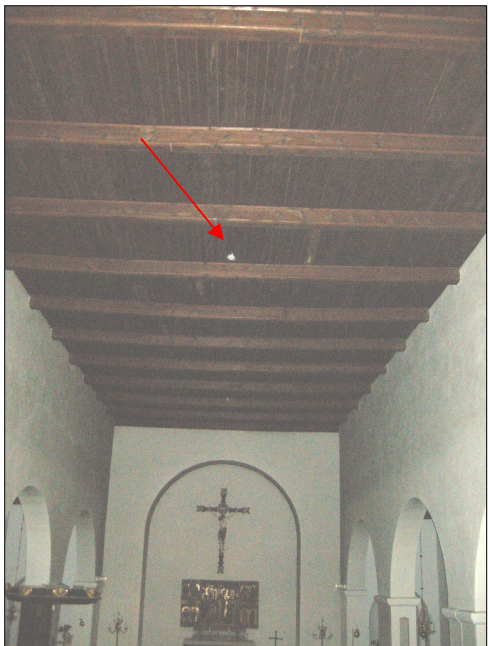
T.v. Bild 6. Äldre befintliga installationer i källaren. Dragning av sladdar följde de redan befintliga dragningar. Foto: Boel Melin.

T.h. Bild 7. Rökdetektor i det norra sidoskeppet. Foto: Boel Melin.

T.v. Bild 8. Ny manövercentral för inbrott i källaren. Foto: Boel Melin.

T.h. Bild 9. Manövercentral för brand (grön ring) och larm (röd ring) placerades i vindfånget mellan norra ingången och sakristia. Bilden visar även radiator (svart rektangel) som installerades i samband med manövercentralen. Foto: Boel Melin.

T.v. Bild 10. Rökdetektor i mittskepp. Foto: Boel Melin.

T.h. Bild 11. Ledningsdragnings i tornet. Foto: Boel Melin.

T.v. Bild 12. IR detektor på sakristians norra vägg. Foto: Boel Melin.

T.h. Bild 13. Ny strömbrytare i vapenburet. Väggyta ej åtgärdad vid slutbesiktning. Foto. Boel Melin.

Referenser

Kart- och arkivmaterial

Gröna kartan.

Otryckta källor

Hammarskiöld, Rolf. 2005. *Byggnadshistorik och karaktärisering, Rytterne kyrka.*

Svensk Klimatstyrning AB. 2009. *Förfrågningsunderlag. Ny brand- och inbrottsanläggning, Rytterne kyrka.*

Tekniska och administrativa uppgifter

Kulturmiljövård Mälardalen nr:	09095
Länsstyrelsens dnr	433-12233-06
Fastighetsbeteckning:	Fiholm 1:2
Landskap:	Västmanland
Län:	Västmanlands län
Socken:	Rytterne
Kommun:	Västerås
Ägare- beställare:	Västerås kyrkliga samfällighet Fastighetschef Eva Carlin.
Projektör:	Svensk Klimatstyrning AB
Entreprenör:	Elektriker´n AB Larmtronic AB
Antikvarisk kontroll:	Kulturmiljövård Mälardalen Boel Melin Stora gatan 41 722 12 Västerås

